

Тваринництво, ветеринарна медицина

УДК 636.5:001

© 2015

*О.В. Терещенко,
кандидат біологічних наук*

*О.О. Катеринич,
доктор сільсько-
господарських наук*

*С.М. Панькова,
кандидат сільсько-
господарських наук
Державна дослідна
станція птахівництва НААН*

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗИ ПТАХІВНИЦТВА

Мета. Визначити ємність вітчизняного ринку продукції птахівництва і спрогнозувати її обсяги в короткостроковому періоді. **Методи.** Прогностичні моделі кореляційно-регресійного аналізу. **Результати.** Оцінено сучасний стан галузі птахівництва. Спрогнозовано зростання на душу населення у 2020 р. виробництва м'яса птиці до 42 кг, яєць — до 565, 1 шт. **Висновки.** Удосконалення організаційно-економічних умов і нормативно-правової бази згідно з чинними світовими стандартами дасть змогу збільшити валове виробництво яєць і м'яса та підвищити експортний потенціал країни.

Ключові слова: птахівництво, м'ясо птиці, харчові яйця.

Вступ. Птахівництво є найбільш технологічно розвинутою галуззю сільського господарства України, здатною забезпечувати населення високоякісними дієтичними продуктами харчування та нарощувати темпи виробництва, що дає змогу зміцнити продовольчу безпеку держави. Завдяки високій якості продукції птахівництва та швидкій окупності ця галузь в усіх країнах займає пріоритетне місце серед галузей тваринництва [2, 4, 6–11].

Ефективність подальшого розвитку галузі визначають в основному технічні, технологічні, організаційні та економічні чинники, раціональне поєднання яких дає змогу виробляти продукцію та забезпечувати прибутковість господарств. Крім того, рентабельність виробництва яєць і м'яса птиці більшою мірою залежить від якості генетичних ресурсів, які використовують для цієї мети [1, 3, 5].

Мета досліджень — визначити ємність вітчизняного ринку продукції птахівництва з урахуванням поголів'я та показників виробництва яєць і м'яса птиці та спрогнозувати їх обсяги в короткостроковому періоді.

Методика досліджень. У дослідженнях використано конструктивно-розрахунковий підхід і прогностичні моделі

кореляційно-регресійного аналізу.

Результати досліджень. За даними Державної служби статистики України, на 1.01.2015 р. [2] поголів'я сільськогосподарської птиці всіх видів у господарствах різних типів становило близько 218,3 млн гол. З цього поголів'я в сільськогосподарських підприємствах утримують 124,4 млн гол. (57%), у господарствах населення — 93,9 млн гол. (43%).

Валове виробництво м'яса птиці у живій масі за усіма категоріями господарств у 2014 р. становило 1487,8 тис. т, з них сільськогосподарськими підприємствами вироблено 1276,5 тис. т (85,8%), господарствами населення — 213,3 тис. т (14,2%). Питома вага м'яса птиці в загальному обсязі виробництва м'яса в державі збільшилася до 44,6% проти 31,1% у 2005 р. (табл. 1).

Приріст виробництва продукції птахівництва останніми роками здійснювався переважно завдяки потужним птахопідприємствам, частка яких у виробництві м'яса птиці зросла з 57% (2005 р.) до 94,7% (2014 р.) за рахунок м'яса курчат-бройлерів (1208,5 тис. т). У подальшому з урахуванням наявних потужностей та світових тенденцій щодо зростання виробництва м'яса курчат-бройлерів

1. Баланс виробництва м'яса сільськогосподарської птиці всіх видів (жива маса, за роками)

Показник	Фактично	Прогноз					
		2014	2015	2014	2015	2014	2015
Внутрішній попит, тис. т	1 287,6	1 333,2	1 383,4	1 374,8	1 406,2	1 491,6	1 518,1
Виробництво всього, тис. т, у т.ч.:	1487,8	1 514,9	1 606,7	1 606,8	1 665,1	1 773,9	1 805,0
у сільськогосподарських підприємствах	1 276,5	1 244,2	1 319,1	1 319,1	1 368,0	1 459,1	1 485,2
у населення	213,3	270,7	287,6	287,7	297,2	314,7	319,8
Експорт, тис. т	212,7	255,2	294,5	307,6	335,4	373,4	388,3
Чисельність населення, млн чоловік	43	43	43	43	43	43	43
Виробництво на душу населення, кг/рік	34,6	35,2	37,4	37,4	38,7	41,3	42,0
Споживання на душу населення, кг/рік	28,4	29,5	30,7	30,6	31,4	33,4	34,1

цей сегмент в Україні матиме позитивну тенденцію і, за прогнозом у 2020 р., досягне 1,8 млн т у живій масі. Планується зростання (16,3% порівняно з 2014 р.) кількості продукції на великих спеціалізованих сільськогосподарських підприємствах майже до 1,5 млн т. Для дрібних, фермерських та інших господарств населення також планується зростання показників валового виробництва м'яса птиці на рівні 49,9% (до 319,8 тис. т) і розширення його асортименту (м'ясо курей, качок, гусей та індиків).

Водночас очікується зростання і внутрішнього попиту до 1,5 млн т у 2020 р.

У 2014 р. на душу населення (без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя) було вироблено 34,6 кг та спожито близько 28,4 кг м'яса птиці. До 2020 р. з урахуванням сучасних тенденцій розвитку галузі планується підвищення рівня виробництва м'яса птиці на душу населення на 21%, до 42 кг на рік порівняно з 2014 р. (див. табл. 1).

За період 2014–2020 рр. поголів'я яєчних курей передбачається збільшити в 1,3 раза, тобто довести до 60 млн гол. завдяки введенню протягом 2015–2020 рр. додаткових виробничих потужностей. У 2014 р. в Україні в спеціалізованих сільськогосподарських

підприємствах вироблено близько 12,7 млрд курячих яєць (табл. 2). До 2020 р. планується зростання їх виробництва на 46,5% (до 17,5 млрд шт.). Водночас із нарощуванням виробництва в спеціалізованих господарствах поголів'я товарних курей-несучок вітчизняної селекції в господарствах населення до 2020 р. передбачається збільшити до 43,6 млн гол., що більше в 1,2 раза порівняно з 2014 р. Це дасть змогу підвищити середню несучість до 135 шт. яєць на несучку за сезон (на 27%) і вихід м'яса — до 3,1 кг/гол. (на 29%).

Виробництво харчових яєць у господарствах населення залишиться на стабільному рівні — близько 7 млрд шт. Внутрішній попит, з урахуванням фізіологічної норми споживання (290 шт./рік) і чисельності населення країни, також залишиться на рівні 12,5 млрд шт. Зважаючи на це, потенційний експортний потенціал України протягом наступних років зросте з 7 до 11,8 млрд шт. яєць.

У 2014 р. в Україні племінне поголів'я птиці становило 4,15 млн гол. [2]. Найбільша чисельність птиці цього сегмента ринку птахівництва в країні припадала на батьківські стада м'ясних курей — близько 2,9 млн гол. (табл. 3).

Батьківські стада яєчних курей становили 0,68 млн гол., тобто 16,4% від загального

2. Баланс виробництва харчових яєць (за роками)

Показник	Фактично	Прогноз					
		2014	2015	2014	2015	2014	2015
Внутрішній попит	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5	12,5
Виробництво всього, у т.ч.:	19,5	19,8	20,3	20,3	21,8	21,8	24,3
у сільськогосподарських підприємствах	12,7	13,0	13,5	13,5	15,0	15,0	17,5
у населення	6,8	6,8	6,8	6,8	6,8	6,8	6,8
Експорт, млрд шт.	2,1	2,4	3,5	3,5	4,0	5,0	6,0
Чисельність населення, млн чол.	43,0	43,0	43,0	43,0	43,0	43,0	43,0
Виробництво на душу населення, кг/рік	453,5	460,5	472,1	472,1	507,0	507,0	565,1

3. Чисельність поголів'я батьківських стад сільськогосподарської птиці за видами, млн гол. (за роками)

Вид птиці	Фактично	Прогноз					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Кури яєчні	0,68	0,7	0,72	0,72	0,75	0,75	0,8
» м'ясні	2,9	2,9	3,2	3,2	3,6	3,6	3,6
Качки	0,19	0,19	0,19	0,19	0,19	0,19	0,19
Гуси	0,34	0,34	0,34	0,34	0,34	0,34	0,34
Індики	0,04	0,05	0,05	0,06	0,06	0,08	0,1
Всього	4,15	4,18	4,5	4,51	4,94	4,96	5,03

поголів'я племінної птиці. Частка інших видів птиці — 4,6; 8,3 та 1%, відповідно для качок, гусей та індиків. До 2020 р. передбачається поступове нарощування батьківських стад м'ясних курей до 3,6 млн гол., що порівняно з 2014 р. більше в 1,2 раза. Це дасть змогу збільшити внутрішній ринок інкубаційних яєць, добового молодняку та м'яса курчат-бройлерів. Істотного збільшення поголів'я водоплавної птиці на перспективу не планується (див. табл. 3), оскільки значну частку виробництва м'яса гусей і качок буде сконцентровано в підсобних та фермерських господарствах населення.

Племінне поголів'я індиків у 2020 р. збільшиться майже удвічі — до 100 тис. гол. Ця тенденція пов'язана з розширенням асортименту продукції галузі на ринку та перспективами використання м'яса індиків у харчовій промисловості, зокрема як дієтичного продукту.

Враховуючи матеріально-технічний та кормовий потенціали країни, валове виробництво м'яса птиці всіх видів до 2020 р. планується збільшити в 1,2 раза (порівняно з 2014 р.) — до 1 577,1 тис. т (у живій масі) (табл. 4). До того ж частка м'яса бройлерів у загальному виробництві становитиме близько 91,9%.

Нині племінні ресурси яєчних і м'ясних курей (закордонної селекції), які використовуються сільськогосподарськими

підприємствами, зосереджено лише у репродукторах II порядку.

Вони забезпечують спеціалізовані птахофабрики добовим молодняком, а населення (через інкубаторно-птаховнічні станції) — інкубаційними яйцями.

У 2014 р. у нашій країні було проінкубовано близько 725,3 млн шт. яєць (табл. 5), що майже на 5% більше порівняно з 2013 р.

Для повного забезпечення потреб галузі до 2020 р. передбачається збільшення валового виробництва інкубаційних яєць в 1,2 раза (до 877,6 млн шт.). Водночас планується максимальне зростання кількості інкубаційних яєць м'ясних кросів курей для отримання курчат-бройлерів (до 615,6 млн шт.) і близько 490 гол. добового молодняку. Виробництво інкубаційних яєць птиці інших видів залишиться стабільним.

Успішна реалізація Програми залежить від державної фінансової підтримки виробників птаховничої продукції, стимулювання вітчизняного експорту, від механізму придбання сучасного технологічного обладнання та перегляду чинної нормативно-правової бази.

Відновлення вертикально-інтегрованої структури та мережі племінних птаховничих господарств передбачає заохочення та у разі потреби надання державної підтримки для вирощування ремонтного молодняку та утримання дорослого поголів'я птиці у племінних заводах

4. Виробництво м'яса від птиці всіх видів (жива маса, тис. т) за роками

Вид птиці	Фактично	Прогноз					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Курчата-бройлери	1208,5	1 214,1	1 287,5	1 287,2	1 334,6	1 425,7	1 449,0
Кури	82,8	83	85	87	88	90	92
Качки	7,5	8,1	8,3	8,3	8,3	8,4	8,3
Гуси	5,8	6,1	6,4	6,4	6,4	6,4	6,4
Індики	14,8	15,9	16,8	17,2	18,6	18,6	21,4
Всього	1 319,4	1 327,2	1 404,0	1 406,1	1 455,9	1 549,1	1 577,1

5. Виробництво інкубаційних і племінних яєць від птиці всіх видів, млн шт. (за роками)

Вид птиці	Фактично		Прогноз				
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Кури яєчні	202	202	202	203,6	206,5	221,3	236
» м'ясні	497,4	500	567	583,2	604,8	604,8	615,6
Качки	15,6	15,6	15,6	15,6	15,6	15,6	15,6
Гуси	10,2	10,2	10,2	10,2	10,2	10,2	10,2
Індики	0,144	0,147	0,148	0,148	0,15	0,15	0,155
Всього	725,3	727,9	794,9	812,7	837,3	852,1	877,6

з розведення сільськогосподарської птиці всіх видів (до рівня рентабельності +10%).

Заплановане істотне збільшення обсягів виробництва продукції птахівництва можливе лише за умови сприятливого інвестиційного клімату в галузі, що зумовлюється стабільною, прогнозованою державною політикою з підтримки вітчизняного товаровиробника у бюджетній, кредитній, ціновій та регуляторній сферах державного управління.

З метою гарантованого динамічного зростання обсягів виробництва продукції

птахівництва, стимулювання внутрішнього та експортного потенціалу і забезпечення продовольчої безпеки країни потрібно здійснити систему заходів державного регулювання галузі:

- упорядкувати використання коштів, передбачених у державному бюджеті на розвиток птахівництва;
- розробити гармонізовану нормативну базу;
- посилити контроль органів влади за несанкціонованим ввезенням імпортованої продукції птахівництва.

Висновки

В Україні працюють яєчні та м'ясні птахопідприємства на рівні світових стандартів, продукція яких впевнено конкурує з імпортною. Удосконалення організаційно-економічних умов і нормативно-правової

бази розвитку галузі птахівництва та її гармонізація згідно з чинними в ЄС і світі стандартами дасть змогу збільшити валове виробництво яєць і м'яса та підвищити експортний потенціал країни.

Бібліографія

1. Британцы едят кур, которые медленно растут [Электронный ресурс]/Food control агентство мониторинга безопасности продуктов питания. — URL: <http://foodcontrol.ru/news/6683>.
2. Державна Служба Статистики України [Електронний ресурс]. URL: http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publ7_u.htm
3. Перспективна програма «Розвиток галузі птахівництва» (2012–2020 рр.)//Міністерство аграрної політики і продовольства України. Національна академія аграрних наук України. — Х.: Ін-т тваринництва НААН, 2012. — 37 с.
4. Терещенко О.В. Сучасні напрями розвитку птахівництва України/О.В. Терещенко, О.О. Катеринич, О.В. Рожковський//Птахівництво: міжвід. темат. наук. зб. — Х., 2011. — Вип. 67. — С. 65–73.
5. Терещенко О.В. Україна і світові тенденції розвитку ринку племінного птахівництва/О.В. Терещенко, О.О. Катеринич, О.В. Рожковський//Там само. — Х., 2009. — Вип. 63. — С. 26–37.
6. Федеральная служба государственной статистики [Электронный ресурс]. — URL: http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_main/rosstat/ru/statistics/enterprise/economy
7. Фисинин В.И. Мировое животноводство: вызовы будущего/В.И. Фисинин, С.В. Черепанов//Инновационные разработки и их освоение в промышленном птицеводстве: материалы XVII международного конф. — Сергиев Посад, 2012. — С. 3–7.
8. Флок Д. Аспекти селекції, кормлення і здоров'я птиці/Д. Флок//Сучасне птахівництво. — 2011. — № 1. — С. 6–7.
9. FAO STATISTICAL YEARBOOK 2013: World Food and Agriculture/Food and Agriculture Organization of the United Nations. — Rome, 2013. — 289 p.
10. Global poultry market bounces back//Poultry Executive Guide. — 2010. — №10.— P. 4–6.
11. World egg production trend//Poultry Executive Guide. — 2010. — № 11. — P. 6–8.

Надійшла 11.02.2005.